

**Stefan Jakobielski, Włodzimierz
Godlewski, M. Steinborn, A.
Leligdowicz, J. Dobrowolski, T.
Rozpędowski, K. Innemee, S. Tax**

Stara Dongola

Informator Archeologiczny : badania 15, 294-295

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

logicznych/ odsłonięto duży, podkowiasty piec z kamieni wylepionych gliną usytuowany w narożniku budowli zrębowej. Piec był wielokrotnie użytkowany. Do trzeciej fazy /XVIII w. ? / należały resztki dwóch poziomów obiektu z podłogami wyłożonymi szerokimi dranicami. Znalezione w nich m. in. lapońską tyżeczkę kościaną, paciorek bursztynowy i szereg wyrobów z żelaza /głównie nity łodziowe/. Dwie górne, przemieszane warstwy zawierały znaleziska współczesne i XIX-wieczne.

W trakcie wykopalisk na bieżąco prowadzono analizy pedologiczne, paleobiologiczne i paleozoologiczne. Wszystkie ziemia wydobyta z wykopu była przemywana na sitach.

Uzyskane materiały i dokumentacja znajdują się w Tromsø Muzeum.

Badania na tym obiekcie nie będą kontynuowane.

SUDAN

STARA DONGOLA

Polska Stacja Archeologii
Śródziemnomorskiej UW
w Kairze

Badaniami kierował dr Stefan Jakobielski. W ekspedycji wzięli udział; dr Włodzimierz Godlewski /autor sprawozdania/, mgr M. Steinborn, mgr A. Leligdowicz, studenci architektury; J. Dobrowolski i T. Rozpędowski oraz K. Innemee i S. Tax z Holandii. Finansowała Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Piętnasty sezon badań. Miasto i cmentarzysko średniowieczne /VI-XIV w. /.

Prace koncentrowały się na czterech stanowiskach:

1. Kościół Północny. W sezonie tym całkowicie odsłonięto i przebadano kościół znajdujący się około 1,000 m na północny wschód od Kościoła na Kolumnach Granitowych. Jest to mała budowla z cegły niepalonej o wymiarach 11,5 x 11,5 m, wzniesiona poza obszarem zwartej zabudowy, być może związana z pobliskim cmentarzyskiem. Kościół Północny został zbudowany na planie krzyża wbudowanego w kwadrat, z wnętrzem podzielonym na dziewięć małych pomieszczeń. Część centralna była niewątpliwie zwieńczona kopułą. Na ścianach zachowały się fragmenty malowideł /postać siedząca i postać stojąca/ pochodzących najprawdopodobniej z XIII wieku. Drobne znaleziska potwierdzają, tak późną datę owego obiektu.
2. Groby skalne. W pobliżu wioski El Gaddar, około 2 km na północny wschód od wczesnych kościołów Dongoli odsłonięto w tym sezonie grób skalny /RT. 2/, który znajduje się w pobliżu grobu RT. 1, odsłoniętego w roku 1970. Szyb grobowy ze stopniami wykutymi w skale prowadzi od zachodu do dwóch małych, równoległych do siebie, komór grobowych.

W obu komorach znajdują się wykute w skale antropomorficzne zagłębienia. Określają one jednoznacznie układ obu pochówków, których głowy zwrócone były na zachód. We wschodnich ścianach komór znajdują się płytkie nisze. Grób ten był już wcześniej odsłaniany i całkowicie oczyszczony. Zachowane dekoracje rzeźbiarskie w grobie RT.1 /krzyż nad wejściem do komory grobowej oraz krzyż we wschodniej niszy/, jak również układ antropomorficznych zagłębień w grobie RT.2 wskazują, że oba groby powstały we wczesnym okresie chrześcijańskim w Makkurii i mogą być datowane na VI/VII wiek. Datowanie grobów jest bardzo hipotetyczne ze względu na brak wyposażenia zachowanego wewnątrz.

3. Meczet. Kontynuowano prace badawcze oraz dokumentację architektoniczną w celu ustalenia oryginalnego wyglądu tej budowli, która jest obecnie interpretowana jako sala tronowa królów nubijskich.
4. Przedmieścia. Kontynuowano odsłanianie i badania zabudowy mieszkalnej. Zakończono eksplorację domu B o bardzo podobnym układzie przestrzennym do Domu A, w którym w roku 1976 odsłonięto malowidła. Odsłonięto również fragment ulicy biegnącej wzdłuż południowych ścian domów A i B.

SYRIA

PALMYRA

Polska Stacja Archeologii
Śródziemnomorskiej UW
w Kairze

Badaniami kierował doc. dr hab. Michał Gawlikowski. Finansowała Polska Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej UW w Kairze. 23 sezon badań /24. IX - 30. X. 1981 r. /.

Prace prowadzone są w zachodniej dzielnicy Palmyry, tzw. Obozie Dioklecjana /ok. 300 n. e. /. W tym sezonie badania koncentrowały się w południowej części obozu, w ruinach rysującej się na powierzchni dużej budowli. Ze względu na jej znaczne rozmiary, jak również trudności techniczne /wielka ilość bloków kamiennych ze zwalonych ścian/ odsłonięto tylko część budowli, około 70 m².

Budynek miał kształt nieregularnego czworokąta wspartego od południa o mur zewnętrzny obozu. Wzniesiony w tej samej technice co inne budowle czasów Dioklecjana, przede wszystkim obozowe principia, pochodzi zapewne z okresu założenia obozu, tj. około 300 r. n. e.

Budowla mierzy około 40 m długości, przy szerokości od około 14 do 17 m. Dokładne wymiary mogą zostać ustalone dopiero po usunięciu zasypu o miąższości do 4 m. Budynek dzieli się na dwie nieregularne nawy przedzielone rzędem filarów, które mierzą 2,25 m długości i stoją w takich odstępach na stylobacie, lekko wyniesionym ponad kamienną posadzkę obu naw. Jedyne dotychczas zidentyfikowane wejście znajduje się po stronie